

סוף זמן קרי"ש

עש"ק יתרו
9:04

עש"ק משפטים 9:01

מאן דלא קרי קרי'ש בענתיה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
הואק מילק סודי

בי"ה

מבני עיינות התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חברת יסודי התורה

פרשת יתרו

מס' גיטין לו: עד למ:

פרשת משפטים

מס' גיטין מ: עד מב.

תנ"א וא מן לעינ' רב"י נחור"א
(ואו רב אבא' לטבטינ'ין אין ארבע' חיי'ין)
מור"ב רבינו שליט"א בסיוט ס'ם קידושין

שנה י' גליון ט"ו (ת"ו)

יתרו

י"ה שבט תשס"ה

אוצר הגנוז

חילוק מקומות להתחלת שבת

זכור את יום השבת לקדשו. בשרת שרגא המאיר (סימן ס"ה) נשאל במי שיש לו פאבריק אבל הפאבריק הוא במקום גבוה היינו ששם נעשה לילה מאוחר זמן הדלקה, אע"פ שבמקום שדר הבעה"ב של הפאבריק, למשל במקום שדר הבעה"ב הזמן קבלת שבת בשעה 6 ובמקום הפאבריק הוא בשעה 10, וכן במוצאי ש"ק יש נפק"מ כארבע שעות או עוד יותר, האיך הדין לענין שבת, היינו אם מותר שם בפאבריק לעבוד עכרים בערב שבי"ק עד הזמן הדלקה מאותו מקום של הפאבריק, אע"פ שכבר שבת במקום שדר הבעה"ב של הפאבריק, וכן האיך הדין במוצאי ש"ק אם מותר לעבוד בפאבריק במוצאי ש"ק בזמן שכבר לילה במקום שדר הבעה"ב של הפאבריק או לא, כיון שבמקום הפאבריק הוא עוד יום ועוד קדושת שבת במקומו.

וכ' שם לפענ"ד בערב ש"ק אם במקום הפאבריק הוא עוד יום מותר לעבוד שם עד הזמן הדלקה, אע"פ שבמקום שדר הבעה"ב הוא כבר לילה וכבר שבת קודש שם, אבל במוצאי ש"ק אם במקום הפאבריק הוא עוד יום, עוד שבת, אסור שם לעשות ולהניח לעכרים לעשות מלאכה בפאבריק, אע"פ שבמקום שדר הבעה"ב הישראל כבר מאוחר בלילה וכבר מוצאי שבת, דכיון דבמקום הפאבריק הוא עוד שבת היו כמו שהישראל אמר בחול לעכרים לעשות מלאכה בשבת, ונהי דבמקום הבעה"ב הישראל הוא חול, עכ"ז כיון שבמקום הפאבריק הוא עוד ש"ק אסור להניח לעכרים לעשות שם מלאכה, בשבת מאותו מקום, והיו כצוה הישראל בחול לעכרים לעשות מלאכה בשבת קודש, אבל אם הוא במקום הפאבריק עוד עש"ק עוד יום, אז מותר להניח לעכרים לעשות שם באותו מקום מלאכה אע"פ שבמקום הבעה"ב הישראל כבר שבת, והיו כמו שצוה לעכרים בימי החול, דכיון שבמקום הפאבריק עוד לא שבת, וישראל גופא אם הי' במקום הפאבריק ר"כ ה' מותר לעשות שם מלאכה וע"כ אם צוה לו בעש"ק לעשות לו מלאכתו במקום הפאבריק אע"פ שבעה"ב דר במקום שכבר חלה קדושת שבת קודש עכ"ז מותר, דכיון שבמקום שעובד הכי"ם אין עוד שבת.

טען שהוא מרגיש קדושת שבת ולבסוף נכשל

בשרת קנה בושם (ח"א סימן כ"ב) הובא שאלה על דבר אחד שקרה לו מקרה לא טהור, שנתעורר בליל שבי"ק בשעה שלש לפנות בוקר, ושכח שהוא שבת, וכבה את אור העלוקטער, והדליק עירקאנדישן, ותלש נייר לצרכו, ועתה נפשו בשאלתו איך לתקן הדבר ואיזה חיוב תיקוני תשובה מוטל עליו לעשות, ומעולם לא קרה לו כדבר הזה, רק שבאותה השבת התווכח עם אשתו וטען שהוא מרגיש קדושת השבת ועלתה לו כל זאת ע"כ תי"ד מע"כ, והנה מקודם מתיי' שם לברר אי בהני פעולות שנשכח בהם, אי נכשל באיסור מלאכה דאורייתא או שאינו אלא איסור מדרבנן, ומ"מ ליכא בזה כל כך נפקא מינה לדינא, דכיון ששכח שהוא שבת אפילו נכשל במלאכות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת, כדאיתא בשבת ריש פרק כלל גדול וברמב"ם (פ"ב מלכות שגנות הלכה ב'), היודע עיקר שבת אבל שכח שהיום שבת דומה שהוא חול, אע"פ שעשה בו מלאכות הרבה חייב חטאת אחת על היום כולו יעירש, וא"כ בהתיי'ן שכתב הרמ"א שהוא תיקון חטאת אחת סגי ליה, אלא שבעיקרא דמילתא הדבר תמוה, לפי מה שנראה מדבריו שהמדובר הוא מירא שמים מדוקדק בקלה כבמתורה, איך קרה לו כל זאת שיכשל בכ"כ פעולות שונות ולא נזכר בתוך כך שהוא שבת, ואולי משום שהתפאר בעצמו שהוא מרגיש קדושת השבת, הראו לו מן השמים שהוא עדיין רחוק מזה.

(המשך בעמוד ד')

יודע את גדולתו של הקב"ה, כי בדבר אשר זדו עליהם, ובתרגום שנעשו על מחשבותם מדה כנגד מדה, כלומר שאפילו על מה שחשב פרעה לדונם כחרב ובאש נעשו אח"כ בהמכות מדה כנגד מדה, ואת הדבר הזה יודע אנכי לבדי כי הייתי באותה עצה, ולכן אמר עתה ידעתי.

תבלת מרדכי, להנאמן מוה"ר מרדכי בנעט צ"ל

הם באים בעצמם

מדוע אתה יושב לברך וגו' ויאמר משה לחותנו כי יבא אלי העם לדרוש אליהם וגו'. קשה מה שאל יתרו, והלא ראה שבאים לפני משה לרן, ואם רצה לשאול מדוע הוא יושב לברו ואין לו עור, הלא על זה לא ענה משה כלום באמרו כי יבא אי העם לדרוש, כי זאת ראה יתרו בעצמו, עוד קשה היתכן שמשא דן יחיד, והא תנן (אבות ד, ט) אל תהי דן יחיד. אך איתא בש"ך (ח"מ סימן ג' סק"י) בשם הירושלמי, דאם באים הצדדים מעצמם לרן לפני יחיד, הרי הם מקבלים את דינו עליהם, ואז הוא רשאי לדונם יחיד, והשאל יתרו, מדוע אתה יושב לברך, והא אין לרן יחיד, לזה השיב משה, כי יבא אלי העם לדרוש אלקים, שהם מעצמם באים אלי ומקבלים אותו לרן ביחיד, לכן מותר לי להורות יחיד.

כתנת אור

יתרו ה' מתגיייר ומל עצמו

ויאמר אל משה אני חתנך יתרו בא אליך, פרש"י מדברי המכילתא שבקשו לצאת לקראתו, וראוי להבין מדוע נתאמץ כ"כ שיצא משה לקראתו, וכי כבוד ה' רודף וכל כוונתו ה' ל"ש כמבואר במדרש שהעיד עליו הקב"ה אדם זה כל כוונתו לשמים, ולדרכינו א"ש כי ידע יתרו שבתוך העננים לא יוכל למול מפני הסכנה כי לא נשבה רוח צפונית, ולא רצה ליכנס לתוך העננים ולמחנה ישראל טרם שיתגיייר וימול, ע"כ ביקש ממשרעה שיצא לקראתו וימול ויגייירו שם, כי צריך ב"ד לגירות, גם מן הוהירות להדר אחר מוהל הגון ויר"ש, וכן מפורש בתרגום יוב"ע ונפק משה מתחות עננא יקרא לקדמות חמוי וסגיד נישוק ל' וגייירו.

דברי יואל

ענוה וגאות בעבודת השי"ת

במשוך היובל המה יעלו בהר, ואמרו דורשי רשומות כי יובל ראשי תיבות ויגבה לבו בדרכי י', והיינו שבמקום הנוגע לדרכי ה' המה יעלו בהר להגביה עצמם ולהתנשא. וביותר צריך לזרז בזה את ראשי הדור ומנהיגי ישראל, אשר בזמן שיראו איזה פירצה בחומת בית ישראל, עליהם להתאור בבחינת אש דת למו ללחום מלחמת ה' בעת ותעצומות ולמחות על כל דבר פשע, ולבל יתלבשו בעת ההוא בענוה פסולה לומר מי אני ומה חיי ומי ישמע ויאזין אל דבר, כי במקום הנוגע לכבוד שמו יתברך החובה מוטלת עליהם להגביה לבם בדרכי ה' ולזעוק ועקה גדולה, ואם לאו היא הקולר תלוי בצוארם, וכמשה"כ ואשימם בראשיכם, ופירש"י למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דיניהם שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה.

כ"ק משה פ' ברוך ר"י

ה' בטוח בהם שלא יחטאו
אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה. פרש"י אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך וכו'. וקשה למה עלה על דעתו שלא יצא בגינו, ונראה דאיתא בירושלמי הוריות בסופו, דאם גר בא להתיייר ומומר בא לחזור ליהדות, נזקקים להמומר תחלה, דאם ידחוו לבסוף שמה יחזור לסורו כמו שאירע אצל יהושע בן פרחיה. והוה שאמר יתרו, אם אין אתה יוצא בגיני לגייר אותי כי טרוד אתה במשפטים אחרים, צא בגין אשתך ובניה שלא יחזרו לסורם, והוה דוחה כל הטרדות, אבל הכתוב מעיד ויצא משה לקראת חותנו, ולא בשבית אשתו ובניו, כי היה בטוח בהם שלא יחטאו.

חתם סופר

הכניס בו התלהבות

ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים וגו' ויאמר יתרו ברוך ה' וגו'. קשה למה היה לו לספר לו זאת, והלא כבר ידע על כך כדכתיב וישמע יתרו וגו' כי הוציא ד' את ישראל ממצרים. וגם למה נתעורר לומר ברוך ד' רק אחר שמשלה סיפר לו שוב על אודות יציאת מצרים, אך הנה בהגדה של פסח כתיב ואפילו כולנו חכמים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. והענין הוא כי ע"י הדיבור והסיפור שהחכם מדרב לחבירו, הוא מעורר בזה את השומע לתשובה ולדיקות, כי ההבל של סיפור יציאת מצרים מעורר נקודת ריאת שמים בלב השומעים. ולכן אע"פ שיתרו ידע הכל מקודם, עכ"ז סיפר משה לחותנו כדי להכניס בו קדושה, ורק אחר שסיפר הוא את כל הנסים, אז נתעורר ונתעלה יתרו לומר ברוך ד', כי משה דבריו הכניס בו התלהבות להודות להש"ת.

ורע קודש

כי הייתי באותו עצה

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי ברבר אשר זדו עליהם. קשה למה לו לומר עתה ידעתי, ומשמע כאלו הוא במיוחד יודע את הדבר, היה סני לומר גדול ה' וגו'. ונראה דהנה בהגדה של פסח כתיב ובורע נטו' זו החרב וכו' דם ואש ותמרות עשן, ומשמע שלקו המצרים גם בחרב ואש בנוסף על המכות הכתובות בתורה. ויש להבין דהנה במדרש מבואר היטב כיצד היתה כל מכה ומכה מדה כנגד מדה על מה שעשו המצרים עם ישראל, ואיזה מדה כנגד מדה יש בהתי' מכות האלה.

אך איתא במדרש שפרעה רצה לידון את ישראל באש ובחרב, אמרו לו יעוציו שאברם כבר ניצל מאור כשדים ויצחק כבר ניצל מחברם של העקידה, הרי ששתי אלה אינם שולטין בישראל, ומוטב לדונם במים, ובה מוכן מה שנעשו גם בחרב ורעה, כי אמרו ר"ל (קידושין מ). דבאמות העולם מחשבת רעה הקב"ה מצרפה למעשה, שהן נידונין גם על מחשבות רעות, לכן נשפטו באש ובחרב, והנה איתא בגמרא דיעוציו של פרעה כיצד לרן את ישראל היו יתרו איוב ובלעם. והוה שאמר יתרו, עתה ידעתי כי גדול ד', אני במיוחד

תענית שובביים

הרבה נוהגים להתענות בימי השובביים וכבר הבאנו לעיל סדר התיקון שנתקן ע"י הארז"ל, אולם בדורות האחרונים שנחלשו הכוחות והמוחות כבר כתבו תלמידי הבעש"ט ז"ע שאין להתענות,

וביותר ידוע דברי המאור ושמש שהעיד משמיה דהרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק ז"ע וז"ל: כי ישנם אנשים אשר חשבו כי תוכן התשובה הוא יום עונת אדם נפשו בתעניתים וסיוגים ואולם לא בזה בחר ה' ובפרט בדורות האלו ציזה לנו האדמו"ר הרב האלקי הק' מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חז"ל כי כשל כח הסבל לסבול התעניות והסיוגים ואין באפשרי לקנות שלימות ע"י תעניתים זולת מי בטוח על כוחו ואונו שיכול לקבלם, ובספר שיח שרפי קודש מביא שהרה"ק החדושי הר"י אמר שהר"ר אלימלך היה אומר "אני בקעתי את השמים שלא נצטרך לסיוגים". גם מצוי אגרת המיוחסת להמגיד הגדול ממעורטש ז"ע בה הורה לבנו הרה"ק רבי אברהם המלאך ז"ע שלא יתענה תענית שובביים.

תענית דיבור שובביים

תיקון גדול תיקנו קדמונינו לדורות האלו שאין בכוחנו לסגף את עצמינו בתעניות וסיוגים שונים, לכן תיקנו תענית דיבור שזה מסוגל ביותר בפרט לחטא הידוע.

בספ"ק חרדים (פ"ק ס"ח) הביא בשם הארז"ל, דמה שנמצא בדברי הראשונים תוכחות על עון, סיוגים וסורין שקיין, לא נזכרו אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנתו, ויודע דעת ויראת ה', זאת היא תקנתו, לא יחלש ולא יבטל מלימודו, עכ"ל.

וכן כותב הגרי"א מווילנא זצ"ל באגרתו: ולא בתעניתים וסיוגים רק ברסן פיו ובתאוותיו וזהו התשובה וזה כל פרי העולם הבא כמשי"כ (משל"י) כי נר מצוה וכו' אבל דרך חיים תוכחות מוסר, וזהו יותר מכל התעניתים וסיוגים בעולם, וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער.

תיקון מיוחד מצונו ע"י תענית דיבור ולימוד של חמש שעות בריצפות, מקורו הוא ביסוד העבודה: ותקובע לו ללמוד ערך ה' שעות בלא שום הפסק דיבור בענין אחר ובלא ענין טעמיה בעלמא וע"י תענית שעות נ"ל שדבר זה הוא ענין נפלא המועיל ומוכך ומכפר ומביא אותו אדם לתשובה וכפרה מעולה.

גם מצונו מכתב קודש שכתב הרה"ק רבי דוד האלברשטאם מקשאנב ז"ע, וכותב אלו הדברים: הנה שמעתי שאתה מתענה בשובביים ע"כ הנני מצוה אותך שמהצורך מאד מאד לשוב בתשובה שלימה אך לא ע"י תעניתים וסיוגים, רק אומרים בשם הה"צ הק' מראפשץ זצלה"ה שיום אחד בלא דברים בטלים נחשב יותר מתענית, ע"כ תראה שתלמוד בהתמדה תה"ק ואל תדבר שום דברים בטלים ח"ו ותעבד את ה' באמת.

ורביה"ק ז"ע בדברי יואל (פ' שמות עמוד ט"ז) כתב רמז נאה על מה שדרשו חז"ל (ויפ"ט): ודברת עם ולא בדברים בטלים, כי ב"ס רמז על מ"ב ימי השובביים שצריך להזדרז שיהא עיקר דיבורו בימים אלו בתורה ובתפלה וחשוב הנפש ולא לבטלים בריקניא בדברים בטלים.

ומרן רבינו שליט"א בדרשה תלמידי הישיבות אמר לפרש המאמר גם כפשוטו ודברת עם ולא בדברים בטלים, שבמ"ב ימי השובביים יש להזהר ביותר שלא לדבר דברים בטלים, ובפרט לפני התפלה, ועיי"ז יזכו לתיקון התשובה במקום תעניתים וסיוגים, דמבואר בספ"ק כי תענית הדיבור הוא במקום תענית אכילה ומועיל מאד.

שורבי בנים שובביים

ימי השובביים בספרן של צדיקים

ורביה"ק ז"ע בשו"ת דברי יואל (א"ח סימן ט) כתב מבואר בספ"ק תעניתים וסיוגים לכפרת עונות ולתקן כתמי הנפש בפרט לעונות חמורות כאלה, אבל מה נעשה בדרך החלש הזה אין בכוחנו להחמיר בתעניתים וסיוגים ובפרט לעונות מרובות וחמורות כאלה לא יספיקו השנים, וכבר כתבו דאם א"י בתעניתים וסיוגים יפדה עכ"פ בממון, וע"ז גופא ירבה בתפילה ותחנונים לפני הקב"ה שיעזרה להנצל מהיום והלאה מכל דבר רע ר"ל ולזכות לתשובה שלמה ומהראוי שיתענה עכ"פ איזה תעניתם כפי מה שיוכל לשער בכחו, או עכ"פ תענית שעות, גם יצמצם במאכל ובמשתה כפי כוחו. ובזמנינו שאין לנו שום חשבון רגיל אני לומר לפענ"ד ליתן סכום השוה דמי אכילתו של כל היום וזה דומה קצת לתענית היום, אף שאין זה ברור כ"כ, אבל כיון שאין לנו חשבון אחר יש סמך לדבר, ובלא"ה מי שבכוחו צריך ליתן יותר, ושוב ראיתי בספר כף החיים סי' תקס"ח שהביא כן בשם איזה ספר ליתן לפדיון תענית היום דמי סעודות היום, ונראה שכוון שיהיה בו גם מספר ח"י של איזה מטבעות.

ורביה"ק ז"ע בברך משה (פ' שמות עמוד טו) כתב, הנה מצונו שתקנו הקדמונים תעניתים וסיוגים בימי השובביים לתיקון הנפש, אמנם כבר אמר הנביא (שמואל"א טו כ) הנה שמוע מזבח טוב, כי יותר חשוב לפני הקב"ה כאשר יקבל האדם על עצמו לשמוע בקולו ולהתנהג בקדושה ובטהרה, יותר מהקרבנות זבח ומנחה, ובדורנו השפל ודאי כי עיקר העיקרים הוא לעשות גדרים וסיגים בשמירת העינים ושמירת המחשבות, ולהוסיף אומץ בעסק התורה ביום ובלילה, וישתדל האדם לעשות צדקה וחסד גופו ובממונו, ובה יזכה לזכך את נפשו מכל סיג ופגם ולהדבק בקדושה של מעלה.

לימוד התורה שובביים

כתב באוהב ישראל (פ' ויחי) עיקר התשובה הוא על ידי תורה ותפלה וצדקה, כל אחד ואחד לפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה, בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפיחם, בסוד (איוב כ ט) חילי בלע ויקיאנו. וזהו עיקר התיקון של פגם הברית.

שובביים בשנה מעוברת

בשנת העיבור הוסיפו עוד שני שבועות של שובביים ת"ת הם פרשת תרומה תצוה, שהמה הפרשיות של מלאכת המשכן, וטעם שהוסיפו בשנת העיבור מפני שאז סטרוג הלבנה גדול יותר לפי שאז ניכר יותר חסרון הלבנה על ידי העיבור, על כל הוי התיקון אז יותר הכרת, וע"ז שאמרו חז"ל (שבועות ט) אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח, ועל כן עיקר ימי השובביים הם בשנת העיבור.

דביה"ק בעל דברי יואל ז"ע סי' משפטים תשי"ד

פרשת יתרו ומשפטים

פרשה זו שורקין בה קבלת התורה, ופרשת משפטים הוא ג"כ הגמר של קבלת התורה שקבלו עליהם ישראל כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, המה מסוגלים מאד לתיקון פגם הברית, כי הקריאה מעורר הזמן, **ואז בשעת קבלת התורה קמו וקבלו ישראל עליהם ועל זרעם שמירת הברית שהיתה הקדמה ותנאי לקבלת התורה.**

דברי יואל פ' יתרו עמוד פ"ה

כתב בורע קודש (פ' תרומה)

עיקר התשובה הוא התורה, וכמו שאמרו חז"ל אם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמוד שני דפים, ועיקר החסידות הוא לימוד התורה"ק בהתמדה, כי אמרו חז"ל איזהו חסיד המתחמד עם קונו, כי אורייתא וקובי"ה חד הוא,

והתורה"ק נקראת (משל לא כו) תורת חסד, וקובי"ה חסד אל כל היום (תהלים כ"ג א), ואם תרצה אתה גם כן להיות חסיד,

תתחמד עם קונך שתדבק בקובי"ה ובהתורה עם חסד, ותקרא גם כן חסיד, שלא יאמר אדם איך יש בי כח לתקן

עוותותי, הלא אין קץ להסיוגים שצריך אני ואין שיעור להם, לזה במתן תורה היה קול ה' בכח, לפי כחו של כל אחד ואחד, שהשי"ת אינו בא רק לפי כחו של אדם.

וכן כתב באגרא דפרקא (אות ר"ח) כי תיקון לפגם אות ברית קודש הוא על ידי עסק התורה הקדושה.

וכה מתאמרא משמיה דהגה"ק מהר"י מבבלא זללה"ה (פ' ויקל) על מה שכתבו בשם הארז"ל (ענין לקו"א אגרת התשובה פ"א) התיקון לחטא פגם הברית רח"ל הוא פ"ד תעניתים, והטעם דיעקב אבינו כשהיה בן פ"ד שנים אמר כחי וראשיתי אוני, אולם לקיים תיקון זה היה אפשר בדורות הקדמונים אבל בדורות האחרונים משרבו ותקפו הצרות ונחלשו הדורות אי אפשר להתענות כל כך ימים, אלא התיקון הוא לעסוק בדברי תורה ולגדל את בניו לתלמוד תורה וזה מועיל כמו התעניות.

רביה"ק ז"ע בדברי יואל (פ' בשלח עמוד ט"ז) הביא דברי הגמרא (מגילה כ"ג) אמר ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום, שאמר (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו, ומה טעם מושך ובלילה שירה עמי, עכ"ל הגמרא. והנה כמו כן חלילה להיפך, אם ח"ו נכשל האדם במקרה לילה ר"ל, נבראים מזה מויקין וקליפות שמקטרגים וממשיכים עליו את הדין ח"ו, אבל יש עצה על זה להשקיע מעליו שליטת הדין, דעל ידי לימוד תורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד, וממילא נמתקים הדינים מעליו.

ובדברי יואל (פ' בשלח עמוד תכ"ג) פ"י מה שאמר בפרשת עמלק כתוב זאת זכרון בספר, כי עמלק בא להחטיא את בני ישראל בחטא זה, ולזה אמר כתוב זאת זכרון בספ"ר, רמז להתורה, שלא יסיחו דעתם מן התורה, ורק בכח התורה אפשר להתגבר במלחמה זו, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (הל' איסורי ביאה פ"ב הכ"א) אין היצר מצוי אלא בלב פנוי מן החכמה, דהעצה על הרחוקים רעים הוא להיות דבוקים בעמקות התורה"ק, ולזה דרשו רז"ל ברפידים שרפו ידיהן מן התורה, דזה היה סיבה לביאתו של עמלק.

ורביה"ק ז"ע בברך משה (פ' יתרו עמוד קמ"ח) הוסיף על זה דיעקר התיקון הוא על ידי עסק התורה באשמורת הבוקר, וכתב שם: עסק התורה היא העצה היעוצה להמשיך על האדם שפע קודש ומחשבות קדושות, כמו שאחז"ל (סוטה כ"א) שהתורה מגנא ומצלא מן החטא, וכן כתב הרמב"ם (הלכות איסורי בי"ב הכ"א) אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. אמנם מצונו כי עיקר סגולת התורה היא כאשר נלמדת בצער ויגיעה, כדאיתא במדרש (ילקוט קהלת רמז תקס"ח) אף חכמתי עמדה לך, תורה שלמדתי באף היא נתקיימה בידי. ולפי"ז י"ל כי על ידי שהאדם עוסק בתורה בלילה ביגיעה ובנידוד שינה, הקב"ה מושך עליו חוט של חסד על כל היום, שכח התורה תהא מגנא ומצלא עליו ממשחשבות לא טהורות, וממילא יזכה להתקדש ולהטהר ולשמור אות ברי"ק. ויתכן דמח"ס ניתנה תורה באשמורת הבוקר, ככתוב ויהי ביום השלישי ביותה הבוקר וכו', ללמדניו שיעקר מעלת לימוד התורה היא באשמורת הבוקר מתוך עמל ויגיעה ונידוד שינה.

(המשך בשבוע הבא)

עזו וזמרת יה ויהי ל' לישועה זה אלי ואנוהו
אלהי אבי וארוממנהו. במדרש רבה (פ"א סל"ו) וירא
אלהים את בני ישראל וירע אלהים, ידע שהן עתידין לומר
זה אלי ואנוהו עמד וגאלם, וצ"ב.

ויתבאר על פי מה דאיתא במדרש רבה (פ"ג ס"ד)
שאמר משה (שמות ג יא) מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי
אוציא את בני ישראל ממצרים, באיזה זכות אוציאם, אמר
לו הקב"ה בהוציאן את העם ממצרים תעבדון את
האלהים על ההר הזה, הוי יודע שבזכות התורה שהן
עתידים לקבל על ידך בהר הזה הם יוצאים משם. וכן
איתא במדרש (ילקוט רמז רלד) והמים להם חומה, בשעה
שירדו ישראל לים ירד גבריאיל עמהם והקיפם ושמרם
כחומה והיה מכריז במים, לימין, הזהרו בישראל שעתידין
לקבל התורה מימינו של הקב"ה, ע"ש. הרי שזכו בני
ישראל ליציאת מצרים ולקריעת ים סוף בזכות מתן תורה.
אך לכאורה קשה על זה מהא דמבואר בגמרא (שבת פח.)
דאיכא מודעא רבה לאורייתא על שניתנה התורה בכפייה,
ואיך זכו לכל הנסים הללו בזכות שעתידין לקבל התורה.

אכן האלגאזי בשארית יעקב (פ' מסעי) הקשה על
דברי הגמרא שאמרו דאיכא מודעא רבה לאורייתא,
דלכאורה הרי קי"ל (בבא בתרא מז:): תלוהו וזבין זביניה
זבינא, דאגב אונסא וזוזא גמר ומקני. וכיון שהקב"ה
הבטיח לשומרי מצותיו שישלם כנגמוליו, הלא איכא שכר
מצוה, ואגב אונסא וזוזא גמרו ישראל וקנו התורה, ושוב
ליכא טענת מודעא. ותיריך דתלוהו ויהיב (היינו שנותן
מעוט מיד), אז אמרינן אגב אונסא וזוזי גמרו ומקני, אבל
מתן שכר המצות הא אמרינן (עירובין כב.) היום לעשותם
ומחר לקבל שכרם, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ולכן
לא מהני כשהוא באונס, ומשום הכי אמרו דאיכא מודעא
רבה לאורייתא, עכ"ד.

ואלם כתב א"ז זללה"ה בייט לב (ר"פ ויקהל) דעל
מצות שמירת שבת שהוא זכרון למעשה בראשית וזכר
ליציאת מצרים שהם יסוד האמונה מגיע לנו שכר בעולם
הזה, ורמז לדבר (פרע"ה שער השבת פ"א) שב"ת ראשי
תיבות ב"יומו ת"תן ש"כרו, עכ"ד. וביאור הענין על פי מה
שכתב בעיר דוד (הובא בבנין דוד וישלח אות לג) דהיינו
טעמא שהקב"ה נותן קצת שכר בעוה"ז להטיב לצדיקים,
אע"ג דשכר מצוה הוא לעוה"ב, יען כי עולם הזה הוא
חול ועולם הבא הוא קודש, וכמו שמוסיפין מחול על
הקודש הרי החול כקודש הוא, לכן נותנים שכר גם
בעוה"ז החול כי כקודש הוא, עכ"ד.

ומענתה כיון שבני ישראל מוסיפין מחול על הקודש,
הרי הם זוכים לשכר מצוה בעולם הזה, נמצא דליכא
מודעא רבה לאורייתא, דכפיית ההר הוי כאונסא וזוזא
דגמרו ומקנה, ושפיר היה להם זכות לצאת ממצרים ונקרע
הים לפניהם.

וזה ביאור המדרש וירא אלהים את בני ישראל, ידע
שעתידין לומר ז"ה אל"י, דדורשי רשומות אמרו ז"ה
אל"י ראשי תיבות זכור א"ת יום השבת ליקדשו,
ובמכילתא (יתרו פ"ז ס"ד) דרש זכור את יום השבת
ליקדשו, זכור מלפניו ושומר מלאחריו, מכאן אמרו
מוסיפין מחול על הקודש, ופי' במרכבת המשנה דדריש
ליה מדאמר קרא את יתירה, לרבות דמוסיפין מחול על
הקודש, ע"ש. וזה הכוונה שידע הקב"ה שעתידין בני
ישראל לומר"ה זה אלי, שידרשו ז"ה אל"י, זכור א"ת יום

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת בשלח תשס"ה - פאלם ספרינגס
נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

השבת לקדשו דמוסיפין מחול על הקודש, ובזכות זה הרי
מדה כנגד מדה יהיה להם שכר מצוה בעולם הזה, וממילא
אמרינן דאגב אונסא וזוזא גמרו ומקנה ויש להם זכות של
מתן תורה, ועל כן עמד וגאלן. (ועיין בייטב פנים שם
הגדול אות ב בדוכות תוס' שבת זכו לגאולה).

עוד יתבאר המדרש בדרך רמז מוסר, על פי מה
שכתב באור החיים הקדוש (פ' שופטים) על הכתוב כי
תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא
תירא מהם כי ה' אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים, רמז
הכתוב מלחמת האדם עם יצרו, ובא להסיר מלבבו מורך,
ואמר כי תצא למלחמה הידועה שאין גדולה ממנה, וראית
בעיניי שלך סוס ורכב עם רב ממך, כנגד כחות הרע
שניתוספו ממנו מצד מעשיו הרעים, אף על פי כן בא דברו
הטוב ואמר לא תירא מהם, והטעם הוא כי ה' אלהיך עמך,
פי' הן אמת אם היית בא למלחמה בכחך אין בך כח
לעמוד במלחמה זו, אבל כיון שה' אלהיך עמך כמו גדול
להצילך, כי כשכב אדם ליטהר, ימינו ית"ש מקבלתו
ונרבק לה, והוא יכניע מציריו, וגמרו אומר המעלך מארץ
מצרים, כי זה מופת חותך כי ה' מפרך הקליפה מן
הקדושה ומבררו, עכד"ה. וכעין זה מבואר בורע קודש
(פ' שופטים) בתוספות נופך על פסוק זה כי תצא
למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך, יש
לפרש על כחות הסטרא אחרא, וזה שאמר מ"מ, שאתה
בראתם על ידי עוונותיך, לא תירא מהם לאמר איך אשוב
על כל עוונותי המרובים, כי ה' אלהיך עמך, כי אלמלא
הקב"ה עוזרו (סוכה נב.) ואלצו יתברך אין חילוק בין רב
למעט, וזה שאמר המעלך מארץ מצרים, שהיה הגלות
דווקא במקום ערות הארץ להעלות הניצוצי קודש, עכ"ד.

וע"פ פי זה ביאר מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ'
וארא עמוד קמב) מאמר הכתוב וגם אני שמעתי את נאקת
בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם, דזה היה נאקתם
של בני ישראל מהכוחות הטומאה של קליפת מצרים
המעבידים אותם, היינו שמכריחים אותם להרבות עוד
חטאים, וע"ד שאמרו חז"ל (מכות י:): בדרך שאדם רוצה
לילך מוליכין אותו, וכתב המהרש"א ז"ל דלא קאמר
שהקב"ה מוליך אותו, אלא מוליכין אותו, כי מכל
מחשבה ודיבור ומעשה בורא לו האדם מלאך לפי ענינו
אם לטוב אם לרע, ועל כן אמר בדרך שאדם רוצה לילך
כפי רצונו ודעתו של אדם, מוליכין אותו, אותם המלאכים
הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו, עכ"ד. וכמעט
שנמנע הבחירה ממנו, ולולא עזר אלהי אין בכח אנושי
לעמוד ולהתגבר עליהם. וזה כוונת אמרינו (בתפלת ימים
נוראים) אתה זוכר את כל המפעל וגם כל היצור לא נכחד
ממך, ר"ל שהש"ת זוכר את כל המפעל ועל כל מעשה

יבא האדם ברין, אבל גם כל היצור לא נכחד ממך, היינו
המלאך הנוצר מעבירה המכריחו לחטוא, אף זה לא
נכחד ממך, ויש בזה לימוד זכות כי אין בכח בשר ודם
להתגבר נגד מלאך, ומכל שכן אם רבים המה, עכ"ד.
וזה שאמר וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר
מצרים מעבידים אותם, שצווקים אלי מכאב לבם על
התגברות כוחות הטומאה והסט"א המכריחים אותם,
ולזה ואזכור את בריתי לסייע להם לשומר קדושת
הברית, שאי אפשר לולא עזר אלהי אלא שצריך האדם
לעשות כל מה שביכולתו, והבו"ת עוזרו לו להתגבר על
כל המניעות, עכ"ד.

ובעמדינו בימי השוכבי"ם ימים המיוסדים לתשובה
ולפשפש המעשים, הזמן גרמא לחשוב ולהתבונן באיזה
מצב אנו עומדים ומה שחטאנו נגד הבור"כ בכל הענינים
ובפרט בשמירת עינים וטהרת המחשבה, ואמרו חז"ל
(עבודה זרה כ:): עה"פ (דברים כג י) ונשמרת מכל דבר
רע, שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה.
ומבואר בספרי קודש (עיין ישמח משה תבא) כי דבר זה
גורם אריכות הגלות, ומה שעברו עלינו שנים רבות
בתוקף הגלות המר ועדיין לא נושענו, הוא מפני
שמרבים ל"ע בחטאים עוונות ופשעים, ולא די שאינם
מתקנים מה שחוטאים עוד מוסיפים חטאים חדשים ודין
גרמא לעכב גאולתינו ופדות נפשינו. ואימה ופחד יאחזו
לב האדם באשר אנו מאמינים בדברי נביאים אמת
שהמלאך שנברא מהעבירה מוליך את האדם לדבר
עבירה, והאדם אינו בעה"ב על עצמו, ואפילו אם היה
רוצה להטיב את מעשיו להיות זהיר ביותר, עם כל זה
המלאך מכריחו לכך ומוליך אותו.

והנה בזה"ק (ויחי דף ר"ט): הפליגו מאד בחומר
העון שאינו מועיל תשובה על חטא זה ר"ל, אמנם
במקו"א (ויקהל דף ר"ד): מבואר שגם על חטא זה מהני
תשובה רק צריך תיובתא סגי, ויתכן לומר דבאמת
תשובה לבד לא מהני, אבל תשובה בצירוף עם שמירת
שבת קודש מועיל לכפר החטא, כי קדושת יום השבת
גדולה ונשגבה, וכמו שכתב בנועם מגדים (פ' יתרו)
לפרש הכתוב (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו,
שהיה מן הראוי שיאמר הכתוב זכור לקדש את יום
השבת, אך הכוונה כי קדושת השבת מוספת קדושה,
הזכירה בשבת תהיה לקדשו לאדם הנוכרו, עכ"ד.
ומעתה י"ל דאף אם נכשל האדם ח"ו בחטא ונבראו
ממנו מלאכים משחיתים המוליכים אותו מעבירה
לעבירה, דעבירה גוררת מעבירה, מכל מקום באמצעות
שמירת שבת קודש הרי ניתוסף כח קדושה נשגבה בבני
ישראל ללחום נגד כל המלאכים המשחיתים שנבראו מן
העבירה, וכדאיתא בזה"ק (פ' תרומה דף קלה.)
דבשב"כ כל דינין מתעברין מינה, וכל החיצונים אין
להם שליטה ביום שב"ק, כי השבת קודש מוסיף קדושה
גדולה ונשגבה ומכריח כל כוחות החיצונים, ולפי זה
אפילו אם בכל השבוע לא מהני תשובה כי המלאכים
שנבראו מן העבירה אינם מניחים אותו לשוב, מכל
מקום כח הקדושה של יום השבת מקדש את האדם
שיוכל ללחום עם מלאכים המשחיתים, והוא משפיע
קדושה וטהרה על כל אחד מישראל, ובכח שמירת שבת
קודש מהני תשובה שיוכלו לשוב על החטא המר.

(המשך בעמוד ד)

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

(המשך מעמוד א)

ויל"פ בזה מה דאיתא במסכת שבת (דף קיח:): אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו. הרמז בזה על חטא הנורא שהוא ענף של עבודה זרה, וכמו שאמרו חז"ל (נדה יג.) המוציא זר"ל כאילו עובד עבודה זרה, כתיב הכא (ישעיה נז ה) תחת כל עץ רענן, וכתיב התם (דברים יב ב) על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן. והודיעו לנו חז"ל דכל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה, שנשכח ל"ע בחטא המר הזה, מוחלין לו על כ"ל עוונותיו, גם על חטא זה, כי ביום שב"ק אין להחצינונים שליטה, ונשפע קדושה לבני ישראל שיתקבל התשובה של כל אחד מישראל בכל מקום שהוא, כדכתיב (ויקרא כג ג) שבת הוא לה' בכל מושבותיכם, דקדושת השבת מסייע לכל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובכל הזמנים, ומטרה לבנינו לעבדו יתברך באמת, והוא מוסיף קדושה וטהרה שנזכה להטרה ולהתקדש ויעיל התשובה.

ובדרך זה יש לפרש מה דאיתא במדרש (הובא בקדושת יו"ט) הבה נתחכמה לו, רצו לבטל מהם את השבת, דכוננת פרעה היה בידעו דחטא המר הזה מעבב גאולתו ופדות נפשו, ועל כן ביקש מזימות להחטא את בני ישראל, וכדכתיב וירעו אותנו המצרים, שהחטיאו אותנו בחטא זה שנקרא רע. וסברו שלא יועיל התשובה ויעכבו הגאולה, אולם המה ידעו מעלת וקדושת יום שבת קודש, דעצם יום השבת מסוגל לתשובה, וכמבואר בספרי קודש דשבת ראשי תיבות שבת ב'ו תשוב, ואפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו, ולכן רצו לבטל מהם את השבת המסייע לתשובה.

והנה איתא במדרש רבה (פ"א סל"ו) וירא אלהים את בני ישראל, שעשו תשובה הבינונים וגם הרשעים והרהרו לעשות תשובה, וידע אלהים, שאפילו אחד בחבירו לא היה יודע אלא הקב"ה לבדו, זה מכוון את לבו וזה מכוון את לבו ועושין תשובה. וכן היה בקריעת ים סוף כמבואר במדרש רבה (פכ"א ס"ד) ופרעה הקריב, שהקריב לבן של ישראל לאביון שבשמים. אכן כיון שעל חטא זה אינו מועיל תשובה, ויראו מאד, שיש בידם חטאים עוונות ופשעים שאינו מועיל תשובה עליהם.

ובזה יתבאר המדרש, וירא אלהים את בני ישראל, שעשו תשובה, וידע אלהים, ידע שהן עתידין לומר זה אלי ואנוהו, ומבואר בספרי ז"ה אל"י ראשי תיבות זכור את יום השבת לקדשו, והרמז בזה דלא נאמר זכור לקדש את יום השבת, אלא יום השבת לקדשו, כי השב"ק מקדש את האדם ומכניס בו קדושה וטהרה, ואפילו אם חיללה נכשל בחטאים קשים ומרים ונבראו על ידם מלאכים משחיתים המעכבים את האדם מלשוב בתשובה, מכל מקום קדושת שבת גבוהה ורם באין שיעור ומכניס באדם כוחות הקדושה מן השמים המכלה כל המלאכים המשחיתים שאם האדם רוצה לשוב אל השי"ת אזי בידו ובכוחו לשוב אל ה' ולהתחרט על העבר ולקבל קבלה טובה על החבא, ולזה כיון שידע שעתידין לומר זה אלי, הרי באמצעות שמירת שב"ק אף שחטאו נגד השי"ת, הרי בכח ובזכות קדושת שבת על ידי תשובה אמיתית מוחלין לו כל עוונותיו, על כן עמד וגאלם, ונושעו במצרים ועל הים בכח קדושת שבת.

והשי"ת יעזור שנזכה להתעורר לתשובה לאמיתית בכח ובזכות של שב"ק, זכור את יום השבת לקדשו, שיהיה לנו הזכיה ששב"ק יקדש ויטהר לבבות בני ישראל, ויכניס קצת קדושה וטהרה שנזכה ללחום עם כוחות המזיקין והמשחיתים והנגעים שנבראו מעוונות בני אדם ובזכות שמירת שבת נזכה לגאולה שלימה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת קיח:): אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין, ובמדרש שוחר טוב (תהלים צה) דאפילו בשמירת שבת אחת כתקנה מיד היו נגאלין. והענין בזה כי על ידי שמירת שבת נזכה לתשובה שלימה ואמיתית המכפר העון המר המעכב הגאולה העתידה, וממילא מיד נגאלין. והשי"ת יעזור שנזכה להתעורר לתשובה בשבועות הללו שנשארו עוד זמן קצר, כבר עבר חלק גדול מימי התשובה, יעזור השי"ת שבשבועות הנשארים שבו אנו קורין פרשת מתן תורה שיש בו קדושה גדולה, נזכה להתעורר לתשובה אמיתית ותשובה שלימה, ונזכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

אוצר הגנוז

(המשך מעמוד א)

הנהגה כל זה כתבתי לפי מה שיוצא בפשיטות מדברי הפוסקים, אמנם בימינו אלה שהדורות חלושים ואין בכוונתם להתמיד בתעניתים, וגם ידוע כהיום שרבים מבני העמ"י שאפילו התעניתים המצווה עלינו להתענות מדינה, קשה להם להתענות, וגם רבים כאלה אשר לפי מצב בריאותם אסור להם להתענות, ואין נבוא להורות לו להתענות ארבעים יום, אשר על כן נלעדי להורות לו לפדות את ימי תעניתו, ליתן צדקה כפי ערך ממון שיש לו לפי היכולת, ואם עשיר הוא יתן יותר, ומן המובחר הוא שיתן לצדקה לפי ערך השוה דמי אכילתו של כל היום, וענין בזה באריכות בש"ת דברי יואל (א"ח ס"ל ל) ממרן הגה"ק כ"ק אדמו"ר זצוק"ל, ועוד נלעדי שירדוהו מאד לעסוק בהלכתא רבתא לשבתא שיהיה רגיל ובקי בהם, ויתרבה בזה כבוד שמים, ויסוד עונו וטאתו תכופר, עכ"ל.

קיום מצוה בחפץ גזול

לא תגנוב (שמות כ, יג) קי"ל במצוה שצריך שיהא חפץ המצוה שלו, ואינו יוצא בגנוב או גזול, כל של לא נקנה לו, אף במצוה שא"צ שיהא שלו, אמרו חז"ל שיוצא המצוה בהאה בעבירה פסולה, ואילו לא קיים המצוה. יש אומרים שאפילו מחל לו הגזול אח"כ, או שישלם דמי הגזילה, אינו יוצא למפרע בחפץ גזול. פסול מצוה הבאה בעבירה בחפץ גזול, הוא אפילו לאחר יאוש, וי"א שאפילו נקנה לו החפץ בשינוי. ובדין ממון המוטל בספק והוא בידו מדין מוחזק, כתב בחידושי חת"ס (ריש לולב הגזול) דלא מיקרי לכס, וכ"כ באמרי בינה (דיני יו"ט סימן כא אות ו), וכ"כ גם באוצה"ח (סימן יא) בדין ממון הנמצא בידו מכת קים לי, וע"י אמרי בינה (דיני דינייני סימן ד), וכתב בשם הב"ח (בי"ד סימן קמו) שאבדת עכ"ם לא מיקרי לכס, וע"י קונטרס הספקות (כ"ל א אות ח) בדין מקדש אשה בספק ממון שבידו, וע"י חלקת יואב (יו"ד סימן כב), עוד כתב שם בשם האשכול (הלכות ביהכ"ס) שכתב בשם ר' ישראל שאין אדם רשאי להתפלל בקרקע גזולה, והאשכול סובר שקרקע אינה נגזלה, אבל לגזול קרקע ולבנות עליה ביהכ"ס מהב"ע היא.

ע"י שיערי תשובה (סימן תרנח סק"ז) שכתב בשם משאת משה שיוצא למפרע, אבל הברכ"י דחה דברי המשאת משה וס"ל דלא מהני, וגם בשר"ח (אסיפת דינים מערכת ד' מינים סימן ג אות יד) חולק על המשאת משה, ושם (באות טז) כתב דא"כ דמדברי המשאת משה משמע דאף אח"ל דמחילה לא מהני למפרע, מ"מ בתשלומים מהני למפרע, גם בזה יש חולקים וס"ל דלא מהני, וגם בהגהות מהרש"ם באורחות"ט (סימן תרנח אות ז) הביא דעת כמה אחרונים שסוברים דלא מהני לא פרעון ולא מחילה למפרע, עיי"ש, וגם במ"ב (סימן תרנ"ט) כתב ס"ק טו) ובשער"צ שם משמע דס"ל דלא מהני למפרע, מדהשוה בב"ח (ריש סימן תרמ"ט דין גזילה) לדין מתנה ע"מ לחזור, שוב ראיתי בש"ת קנין תורה (ח"ד סימן עה) שהאריך והביא דברי המשאת משה ביתר ביאור ומדברי האחרונים, וכתב שאם לא נתרצה הגזול רק בהשבה והגזול עשה תשובה והחזיר, פשוט שלא יצא למפרע, וע"י שד"ח (א"ס"ד מערכת ד' מינים סימן ג אות יד, טו טז), ובכללים (מערכת הג' כלל קמא אות כד וכו') שהאריך בדין יאוש, השבה או מחילה אם מועיל למפרע ובדברי האחרונים.

ובספר פתחי חושן (הל' גניבה פרק ו) ליקט הרבה ענינים בזה, וכ' יש להזהר ביותר בדברים שאדם חושב לעשות מצוה ונכשל בזה בעון גזול, ואפילו שואל שלא מדעת נקרא גזול, פרט למקומות שהתירו משום נחלא ליה לאיניש דלעביד מצוה בממונו, ואע"י בכמה פרטים, כגון מ"ש במ"ב (סימן א סק"ב) בענין נטילת ידים שחירות שלא ליקח מים שהכין חבירו עבור עצמו, אם לא שברור לו שיתן תיכף מים אחרים תמורתם, עיי"ש. וכ"ש שיש להזהר מלנגב ידיו במגבת של חבירו, אשר לפעמים מניח בכניסה לביהכ"ס או במקוה, ונראה שיש להזהר גם שלא ליטב בביהכ"ס במקום שחבירו יושב שם בקביעות ומחזק לו, וגם זה בכלל גזול, וע"כ הנכנס לבית הכנסת ואינו מכיר המקומות המיוחדים, יש להזהר שלא ישב עד שיבאו כל המתפללים הקבועים, שמו יושב על מקום חבירו וזה יתבייש מלומר לו, וכן כל כיוצא בזה.

ה' מותר בה

ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה **אחר שילוחיה**. איתא במכילתא רבי יהושע אומר שפטר בה, בגט, וי"ל עפ"י דאיתא במ"ס זבחים (ק"ב ע"א) דבסנה מדת הדין עשתה רושם במשה שנלקחה הכהונה ממנו וניתנה לאחר, וא"כ משה הוא לוי ומותר לו לחזור גרושתו, דאם ה"י כהן ה"י אסור לחזור גרושתו, וזה יהי פירוש הפסוק וישמע יתרו את כל אשר עשה "אלקים" מדת הדין למשה שנלקחה ממנו הכהונה, ולכן חזיר את צפורה אחר "שילוחיה" שפטר בה גט דהרי משה לוי הוא ומותר לחזירה.

נחל קדומים בשם הגאון ר' יעקב אבי"ד לובלין זצ"ל

נגד טבעם

והגבלת. איתא בחז"ל וזרח משעיר שהקב"ה חזר על כל האומות וכשבא לעשו שאלו מה כתוב בה, השיבם, לא תרצח, אי הכי לא בעינא, וק' דילמא משום הכי קבלו בני"י את התורה משום שאין בתורה איזה דבר שהוא נגד טבעם, ואה"י אי ה"י נגד טבעם לא היו מקבלים, וי"ל דענין הגבלה ותחומין מה שנתן לכל אחד היכן מקום עמידתו, **זהו נגד טבעם**, ואעפ"כ אמרו נעשה ונשמע וזהו שבתן.

כלי חמדה בשם השפת אמת

א"א למחוק

כי לא ינקח. וקשה למה ישונה עבירה זו מכל עבירות שניקה בתשובה, וי"ל כי בכל עבירות – למשל אם אכל נבילה הוא כותב בספר הזכרונות שאכל נבילה, וכשעושה תשובה מוחקין כל השיטה, ולא ניכר כלל, אבל כשכותב בספר שנשבע בשם ה' לשיא, אף כשעושה תשובה, אין יכולין למחוק כל השיטה כי אסור למחוק השם ומוכרח להישאר וז"ש כי לא יינקח".

הרח"ק ר' מאיר מפרימישלאן זצ"ל